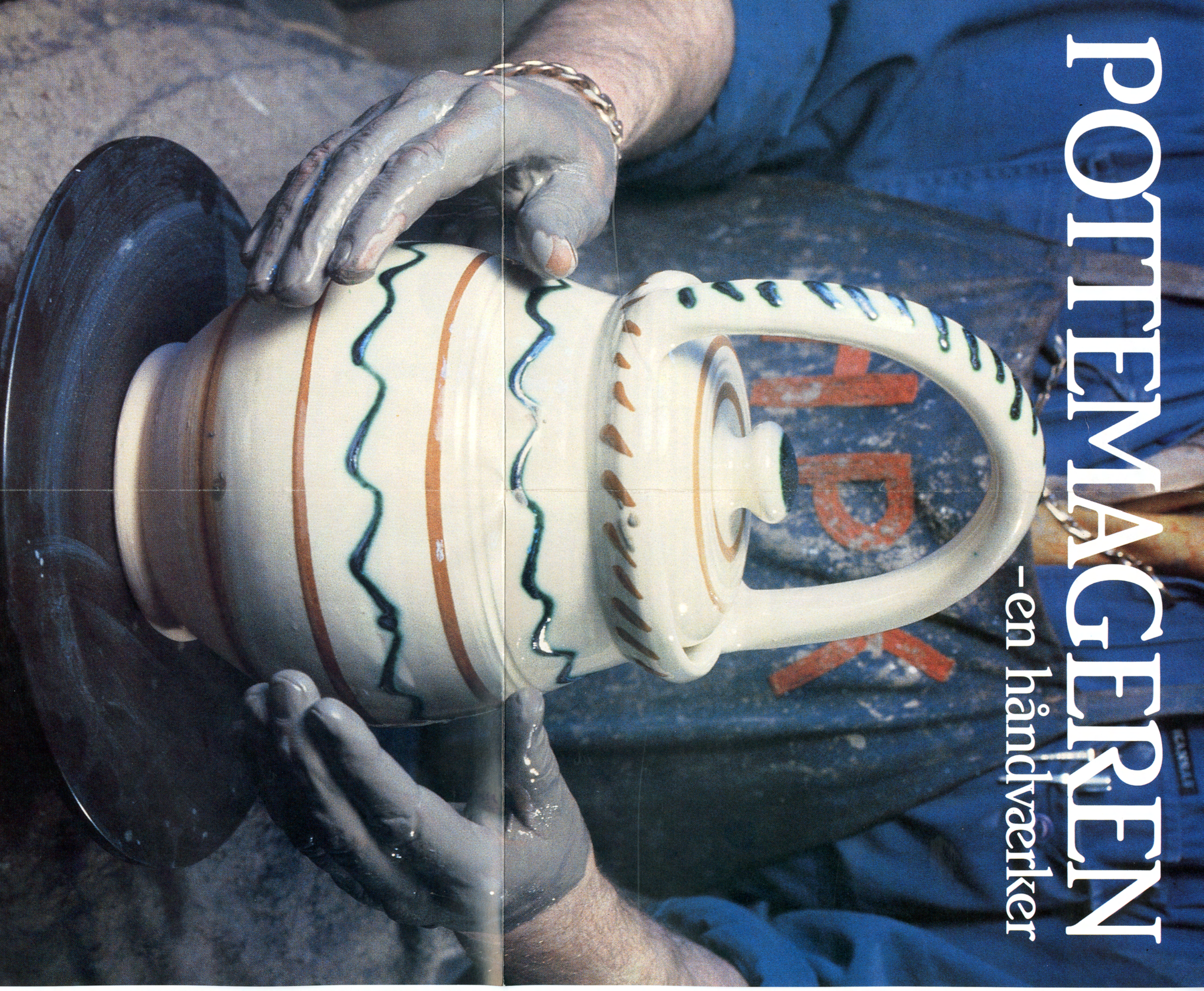

POTTENMAAGEREN

-en håndværker

En film af ERIK SKIBSTED

Still-billeder: Henrik Ploug Christensen. Produceret med støtte fra Det danske Filmmærksted af Erik Skibsted i samarbejde med Statens Filmmuseum. Udlejning: SFC.

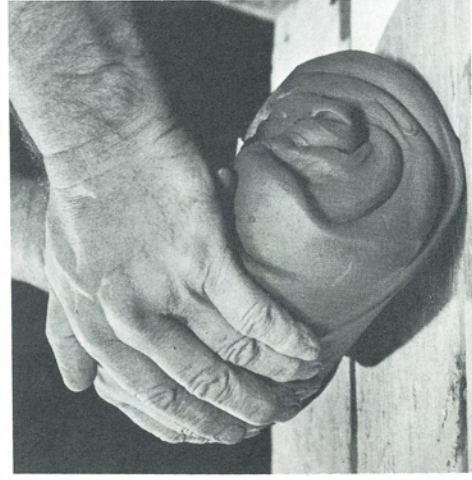
Fotograf: Peter Roos. Lyd: Leif Jensen. Fotograf-assistent: Peter Sølbjerg og Barbara Adler.

POTTEMAGEREN

-en håndværker

Filmen lader os følge en gammeldags pottemager. Hvis hans farfar eller far kunne se filmen, ville de ikke genkende til det hele, bortset fra den elektriske ovn. Håndværket og holdningen til arbejdet er den samme.

Vi følger i filmen, hvordan en barselspotte bliver til. Det er en kompliceret arbejdsproces, hvor pottemageren hele tiden er på vagt over for sin barselspotte. Hvis bunden bliver for tynd, vil potten revne under brændingen. Hvis den bliver for tyk, tørrer den for langsomt i forhold til resten af potten, og så bliver det umuligt at holde i bunden, når potten skal begittes. Potten skal være læderhård, dvs. "... at den er hård nok til at jeg kan ta' på den, uden at den går ud af facon, men blød nok til at jeg kan arbejde videre med den ... Er potten for tør, vil begitningen uvægerligt skalle af... en barselspotte skal i det hele taget passes og plejes som et lille barn ...". Pottemageren har kun sig selv at takke, hvis en potte mislykkes.

Leret er et levende materiale i hans hænder, og det er hændernes erfaring i kamp med leret, der bestemmer resultatet. Kampen afspejler sig i den lærdige pottes særpræg. "... der er aldrig to pottes, der er ens, når de kommer ud af ovnen ...". En forskel, der kendetegner et håndværk. Pottemageren er så at sige til stede i hver enkelt potte med hele sin kunnen og hele sin personlighed. Potten er manden, og det er ham og ham alene, der er ansvarlig for den. "... farfar drejede sine barselspottes med hans specielle bue, og min far drejede sine med hans bue på, og mine buer - de er måske mindre pæne, men det er nu mine buer. Det er altså en temperamentssag. Enhver har sit personlige præg. ...".

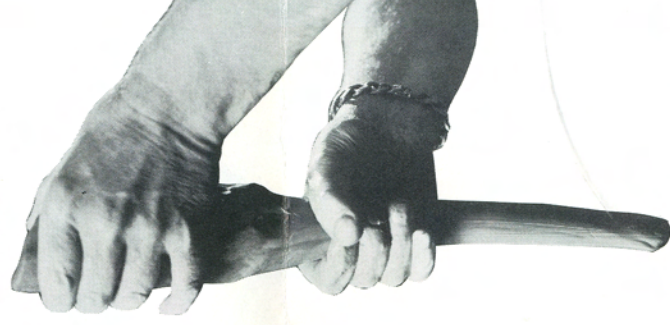
Filmen tegner en kontrast til vor tid, hvor de fleste mennesker skelner skarpt mellem arbejde og fritid. De betragter arbejdet som et nødvendigt onde for at tjene penge. Det er pengene, der giver arbejdet mening. Sådan er det ikke hos pottemageren: "... Jeg hænger uhyre meget i værkstedet, og jeg er her faktisk altid ...". Pottemageren holder af sit arbejde, derfor skelner han ikke mellem arbejde og fritid. Nok skal der tjenes penge, men det er tørst og fremmest glæden ved arbejdet, der tæller. Han drømmer ikke om at gå over til industriel stordrift. Det ville øge hans indtægt, men samtidig fratage ham følingen med hele produktionsforløbet. Set fra et moderne industrisamfund synspunkt er hans arbejdsmetode håbløs urational og gammeldags. Men det er ikke markedskræfterne, der styrer produktionen hos pottemageren. Her er det kravet om kvalitet, der bestemmer tempoet.

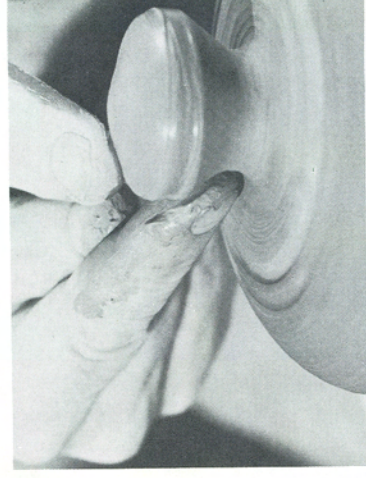
Pottemagerens far og endnu mere hans farfar har været en del af et landsbyfællesskab, hvor alle kendte alle. Det var en æressag at lave et godt stykke arbejde. Hvis arbejdet var dårligt, så vidste alle, hvor ansvaret skulle placeres.

Pottemagerens anseelse som menneske afhænger ikke af, hvad han tjener, men af kvaliteten af de værdier, han fremstiller. I dag er der ingen, der ved, hvem der har lavet de plastikskåle, vi køber. Måske kender man firmanavnet, men de personer, der har formet og forarbejdet produktet, er det umuligt at spore. Og det er iøvrigt også ligegyldigt, for produkterne er anonyme og uden det særpræg, der er karakteristisk for en håndværksfremstillet vare.

Industrisamfundet har ikke brug for det menneskelige særpræg ved tingene - tværtimod. Standard, samlebåndproduktion, kæmpefabrikker og centralisering er samfundets valg-sprog. Det er ligegyldigt, om det man producerer er skidt eller kanel. Kriteriet på, om en vare er god nok, er ikke om den har kvalitet, men om den kan sælges med fortjeneste.

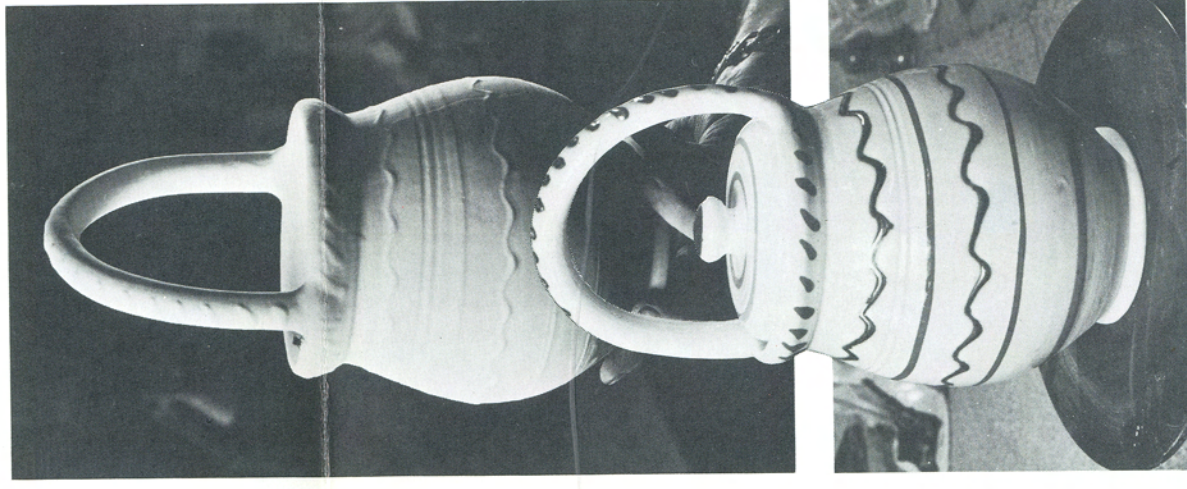
Arbejdet har mistet sin sociale værdi, og arbejdsglæden er gået samme vej. Pengelønnen er i industrisamfundet blevet det middel, hvormed man skaber sig en social status. Men der mangler noget. Noget er gået tabt, som har været der før. Fornemmelsen af at betyde noget, være en del af helheden - været et helt menneske. Fritiden bliver redningen. Her forsøger vi at genskabe os som hele mennesker: Ved flippermaskinen, med kammeraterne på fodboldholdet, i drivhuset med de hjemmedyrkede agurker osv. osv. Men næste dag starter arbejdsdagen igen - og jagten på et harmonisk og helt liv. Et liv, som ikke kan forenes med hverdagen i vores højt industrialiserede samfund.

Moderne samfundskritikere som Gorz, Toffler og Jesper Hoffmeyer har analyseret den modsætning, som industrisamfundene er havnet i. På den ene side er der miljøproblemer, krigsfare, fremmedgørelse, rodløshed, arbejdsløshed og kæmpemæssige produktionsenheder, og på den anden side er der det enkelte menneskes behov for at leve i en overskuelig og sammenhængende hverdag. Samfundskritikerne er enige om, at det vil komme til et brud med de bærende idéer i industrisamfundet. Vi behøver ikke længere en økonomisk vækst som overordnet ideal. Vi kan sagtens skabe en komfortabel tilværelse med den nuværende levestandard og så i stedet koncentrere os om at skabe kvalitet fremfor kvantitet. Vi må bryde med de store upersonlige organisations dominans til fordel for små personlige lokalsamfund, som er overskuelige, og hvor vi kan gøre vores indflydelse gældende.

Det landsbysamfund som pottemageren var en del af eksisterer ikke længere. Men menneskeligheden og helheden har pottemageren bevaret i sit sind og i sin arbejdsform.

Vi skal ikke kopiere det gamle landsbysamfund, vi skal skabe et nyt. Men det nye skal have nogle af de gamle tabte kvaliteter i sig. Set fra den synsvinkel handler filmen også om fremtiden.

Poul Bjerre og Erik Skibsted

Litteratur:

Jesper Hoffmeyer: *Samfundets Naturhistorie*, Rosinante 1982
 André Gorz: *Økologi og Frihed*, Politisk revy 1979
 Alvin Toffler: *Den tredje bølge*, Chr. Eriksen 1981
Pottemageri generelt og historisk:
 Louis Ehlers: *Dansk lertøj*, Thanning & Appel 1967
Om pottemageriet i filmen:
 Nils Hartmann: *Pottemageriet på Rødeled*, Historisk samfund for Præstø Amt 1979
 Reijo Wakkala: *Keramikkbogen*, Gyldendal 1973
 Ole H. Villadsen: *Vi besøger en pottemager*, Gad 1979 (børnebog)

Poul Bjerre er arkitekt og har udgivet flere filosofisk/politiske værker om nærdemokrati og produktionskollektiver.

Kopiering tilladt.

Udgivet af SFC, København, 1983.

Layout: Kjeld Brandt. Trykt hos Johnny Herrmann.